

Ekonomika dojčiacich kráv v roku 2013: Pretrvávajúce červené čísla

Každý chovateľ mäsových stád dobytká vie, že extenzita v produkčnom systéme neznamená príjem bez námahy. Svedčia o tom aj výsledky za ekonomiku chovu dojčiacich kráv v roku 2013. Charakterizoval ho nárast nákladov na krmný deň o 13% a pokles priemerných denných prírastkov teliat o 14%. Práve súčinnosť týchto dvoch faktorov, ekonomického a produkčného, determinovala prehĺbenie straty v chove mäsových stád. Viac prinášame v nasledujúcich riadkoch.

Analyzované stáda v skratke

Za účtovné obdobie roku 2013 bolo analyzovaných 8 subjektov hospodáriacich v horských a podhorských oblastiach Slovenska. Hodnotené podniky realizovali pastevný systém chovu a 6 z nich sa špecializovalo aj na výkrm býčkov. V stádach boli zastúpené prevažne plemeno slovenské stratáče, slovenské pinzgauské a ich úžitkové krížence s mäsovými plemenami (hereford, limousine a charolais) s rôznym podielom krvi. V uplynulom roku do ekonomickej databázy pribudli aj čistokrvné mäsové stáda zamerané na chov plemien charolais, limousine a hereford. Priemerná veľkosť stáda dojčiacich kráv bola 145 kusov s úhynom kráv na úrovni 5%. Na 100 kráv základného stáda pripadalo 77 živonarodených teliat. Nízka plodnosť kráv môže z časti súvisieť s vysokým vekom kráv v stádach a nízkym percentom brakovania (15 – 18 %). Pri zápočte úhynu teliat 5%, klesol počet odchovaných teliat na 100 kráv na 73 kusov. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2013 bol tento počet pod chovateľským a zároveň aj ekonomickým optimom. Pri takomto stave chovateľovi klesá šanca efektívnej pozitívnej selekcie mladých jalovic pri zaradovaní do chovu. Berúc do úvahy 20% obnovu stáda ročne, sa počet reálne možných predaných zvierat dostáva na úroveň 53 kusov. To znamená, že takmer polovica kráv v základnom stáde ostáva bez akejkoľvek tržby a na ich krmné dni plynú výlučne náklady. Ďalším dôležitým ukazovateľom v chove dobytká je vek pri prvom otelení dojčiacich kráv. Tento dosiahol v roku 2013 takmer 33 mesiacov, pričom medziobdobie bolo na úrovni 433 dní.

Strata v chove dojčiacich kráv sa vlani prehĺbila.

Kravy z analyzovaných stád mali v priemere 3,13 otelení za produkčný život. Stačí to však?

Počet otelení ako kľúčový faktor

Výška medziobdobia, podobne ako aj počet otelení, sú v sledovaných stádach nedostačujúce na plné využitie produkčného potenciálu chovaných zvierat. Odstavené jalovice by mali byť v mäsových stádach prvýkrát pripúšťané vo veku 14 – 26 mesiacov, a to s ohľadom na ranosť chovaného plemena. Hlavnou podmien-

kou pre zaradenie do plemenitby by malo byť dosiahnutie minimálne 70 – 80 % z hmotnosti dospeljej kravy. Zlepšenie týchto ukazovateľov by sa do výsledku hospodárenia premietlo nepriamo, cez vyšší počet živonarodených teliat a kratší, teda aj lacnejší odchov prvostok. Pri zachovaní priemernej dosiahnutej dĺžky života kráv v roku 2013, ale pri splnení základných chovateľských štandardov (medziobdobie 365 dní a optimalizovaný vek pri prvom otelení v závislosti od plemena), by bolo možné do-

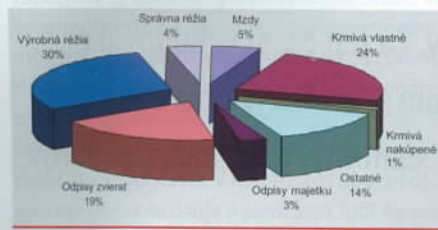
Tabuľka č. 1 Štruktúra nákladov analyzovaných podnikov (8 stád) s chovom dojčiacich kráv v rokoch 2012 a 2013.

Ukazovateľ (€)	Rok		Zmena 2013/2012	
	2012 (n=7)	2013 (n=8)	+ / -	%
Mzdy	0,205	0,197	-0,008	-4
Krmivá vlastné	1,171	1,017	-0,154	-13
Krmivá nakúpené	0,130	0,042	-0,088	-68
Krmivá spolu	1,301	1,059	-0,242	-19
OMN ¹	0,202	0,134	-0,068	-34
Opravy a udržiavanie	0,024	0,035	+0,011	+46
Odpisy dlhodobého majetku	0,142	0,135	-0,007	-5
Odpisy základného stáda	0,599	0,820	+0,221	+37
OPNP ²	0,308	0,283	-0,025	-8
OPND ³	0,210	0,122	-0,088	-42
Výrobná réžia	0,544	1,298	+0,754	+139
Správna réžia	0,224	0,151	-0,073	-33
Náklady spolu	3,759	4,234	+0,475	+13
Vedľajší výrobok	0,131	0,131	0	0
Náklady na krmný deň (KD) kravy	3,628	4,103	+0,475	+13
Vlastné náklady na krmný deň (KD) teľaťa	0,625	0,925	+0,300	+48

¹Ostatné materiálové náklady - nakúpené liečivá, dezinfekčné prostriedky, ostatný materiál spotrebovaný v kancelárii, atď., ²Ostatné priame náklady prvotné - náklady na plemenárske a veterinárne výkony, poisťné, elektrickú energiu, sociálne náklady a odvody, ³Ostatné priame náklady druhotné - náklady na vlastnú autoodpravu, práce traktorov a iné služby

Graf č. 1 Štruktúra nákladov analyzovaných podnikov (8 stád) s chovom dojčiacich kráv v roku 2013.

siahnuť 3,5 až 4 otelenia na kravu. Tento prepočítaný ukazovateľ je v súlade s v minulosti už publikovaným tvrdením, že kravy by mali v stáde zotrvať a, samozrejme, hlavne produkovať teľatá, aspoň počas doby ich odpisovania, t. j. minimálne 4 roky. Zvyšovaniu odpisov z dôvodu predaja, úhynu a predčasného vyradovania neodpísaných zvierat, ako aj dodatočné náklady na odchov jalovice potrebnej na obnovu stáda by tak boli eliminované. Dlhovekosť kráv v kombinácii s optimalizáciou chovateľských štandardov by sa zároveň reálne premietli aj v kratšom, resp. lacnejšom odchove prvôstky, rovnomernejšom rozpúšťaní celoživotných fixných nákladov kravy, ako aj vo vyšších tržbách z predaja jalovičiek nepotrebných na obnovu stáda a to v čase odstavu, resp. neskôr ako chovných zvierat.

Nákladová stránka

Ako je znázornené v grafe, najväčšie zastúpenie v štruktúre nákladov dojčiacich kráv patrilo v roku 2013 nákladom na krmivá (25%). Po nich nasledovali odpisy (19% zvieratá, 3% dlhodobý majetok). Práve odpisy zvierat sú položkou, pri ktorej bol zaznamenaný vysoký medziročný nárast (+37%). Tento stav je do značnej miery ovplyvnený zvyšujúcimi sa nákladmi na odchov prvôstky v uplynulom období, či už z dôvodu rastu nákladových parametrov alebo z dôvodu zaostávania v reprodukčných parametroch (vek pri prvom otelení). Podiel odpisov zvierat na celkových nákladoch zároveň odráža fakt, že najcennejším kapitálom v chove dojčiacich kráv, resp. v živočíšnej výrobe ako takej, sú zvieratá. Vysoké zastúpenie v kalkulačnom vzorci mali aj ostatné priame náklady (materiál, opravy a udržiavanie, ostatné prvotné a druhotné náklady; 14%) a režijné náklady (34%). Práve v režijných nákladoch podniku sa skrývajú najväčšie rezervy, čo je zrejme aj z ich medziročnej volatility. Najmä vo výrobnej réžii podniku bol zaznamenaný takmer 1,5 násobný medziročný nárast. Odporúčaný optimálny pomer režijných nákladov 7:3 (výrobná : správna) vo vzťahu k priamym nákladom bol v analyzovaných stádach v prípade výrobnej réžie značne prekročený (47:5). Svedčí to o slabých miestach v rozvrhovaní nepriamych nákladov, prípadne aj v prvotnej evidencii. Zároveň to súvisí so skutočnosťou, že priemerná veľkosť stáda analyzovaných subjektov vzrástla. Vý-

Tabuľka č. 2 Základné produkčné a ekonomické ukazovatele výsledku hospodárenia analyzovaných podnikov (8 stád) s chovom dojčiacich kráv v rokoch 2012 a 2013.

Ukazovateľ (€)	Rok		Zmena 2013/2012	
	2012 (n=7)	2013 (n=8)	+ / -	%
Ročné náklady na 1 dojčiacu kravu (365 KD)	1324,21	1497,57	+173,36	+13
Počet živo narodených teliat na 100 kráv (ks)	78	77	-1	-1
Vlastné náklady na 1 živo narodené teľa	1694,60	1944,89	+250,29	+15
Priemerný denný prírastok teľaťa (g)	783	671	-112	-14
Živá hmotnosť odstaveného teľaťa (kg ž. hm., 243 KD)	225	198	-27	-12
Náklady na odstavené teľa (243 KD)	151,85	224,82	+72,97	+48
Ročné náklady na kravu s teľaťom	1846,45	2169,71	+323,26	+18
Cena za kg ž. hm. odstaveného teľaťa (243 KD)	2,631	2,645	+0,014	+1
Tržby za odstavené teľa (243 KD)	591,93	523,67	-68,26	-12
Strata na kravu a rok bez podpôr	-1254,52	-1646,04	-391,52	+31

sledkom uvedených zmien bol nárast nákladov na krmný deň o 13%, tzn. na úroveň 4,103 €. V ročnom vyjadrení na kravu a rok tento nárast reálne znamenal 173 €, a teda náklady na kravu a rok dosiahli v roku 2013 v analyzovaných stádach výšku 1497,57 €. Detailný prehľad štruktúry nákladov dojčiacich kráv je uvedený v tabuľke 1. Je ale všetko „iba“ o vstupoch, ktoré de facto náklady predstavujú?

Produkcja a tržby – kameň úrazu v ekonomike

Ako bolo úvodom naznačené, ekonomika v živočíšnej výrobe je najmä o prepojení produkčných a ekonomických parametrov. Preto plodnosť kráv základného stáda determinuje celkové náklady a aj finálnu výšku tržieb. K týmto navyše prispieva aj denný hmotnostný prírastok teliat – ďalší parameter produkcie. Po zohľadnení plodnosti a nákladov na krmný deň teľaťa (0,925 €) sa náklady na kravu a teľa dostali na úroveň 2169,71 €. Túto sumu je potrebné pokryť tržbami z realizácie jediného produktu dojčiacich kráv – teľaťom. Keďže realizačná cena je v ekonomických prepočtoch vyjadrená na kg živej hmotnosti a nie je možné ju zo strany chovateľa vo väčšej miere ovplyvniť, dôležitú úlohu zohráva priemerný denný prírastok determinujúci finálnu váhu pri realizácii. V roku 2013 hmotnosť predaného 8 mesačného teľaťa poklesla o 12%, a dosiahla hodnotu 198 kg. Tržby pri realizačnej cene 2,645 € za kg živej hmotnosti teda predstavovali 523,67 €. Na prvý pohľad je jasné, že výška tržieb ani prinajmenšom nepokrýva celkové náklady na kravu a teľa. Výsledok hospodárenia v chove dojčiacich kráv bez zápočtu podpôr dosiahol v roku 2013 hodnotu -1646,04 € na kravu a rok s teľaťom, čo predstavuje medziročné zhoršenie ekonomického výsledku o 31%. Za tento alarmujúci stav môže rásť nákladových parametrov, stagnácia počtu živo narodených teliat a pokles priemerných denných prírastkov teliat. Prehľad parametrov realizácie teliat a výsledok hospodárenia dojčiacich kráv bez zápočtu podpôr je uvedený v tabuľke 2.

Objektívnosť zhodnotenia

Všetky uvedené prepočty vychádzajú z podkladových údajov reálnych podnikateľských subjektov. Objektívnosť pracovníkov VÚŽV Nitra zaručuje nestranný pohľad na danú problematiku, čo je predpokladom kvalitného poradenstva. Práve tu sa totiž ukazuje, že detailná evidencia (v rámci možnosti podniku), jednotná metodika prepočtu, analytický rozbor prvotných podkladov a najmä konzultácia dosiahnutých výsledkov determinujú kvalitu výstupov ekonomických analýz. Nesmierne nás teší, že v roku 2013 bol v rámci ekonomickej databázy VÚŽV Nitra zaznamenaný nárast analyzovaných subjektov orientovaných výlučne na chov mäsových kráv. Práve vďaka tejto skutočnosti sa reprezentatívnosť súboru zvýšila. Veríme, že tento posun sa odrazí aj v kvalite výstupov poskytnutých praxi. Touto cestou si dovoľujeme vysloviť veľké poďakovanie chovateľom za prejavenu dôveru, ochotu a trpezlivosť pri poskytovaní produkčných a ekonomických ukazovateľov chovu. Zároveň dúfame, že naša komunikácia s nimi, ako aj tento článok, sú výročnou spätnou väzbou pre ich chov a veríme, že v budúcnosti sa bude počet hodnotených subjektov, ako aj rentabilita chovu v nedejovaných stádach postupne zvyšovať.

Podakovanie

Tento článok je venovaný pamiatke Ing. Jozefa Daňa, CSc., ako prejav uznania, úcty a vďaky za jeho celoživotnú prácu, bez ktorej by neexistovali pevné a kvalitné podklady ekonomickej databázy na VÚŽV Nitra.

Článok bol realizovaný v rámci projektu výskumu a vývoja financovaného zo zdrojov MP RV SR a z prostriedkov projektu MZERO0714.

Monika Michalíková¹, Zuzana Krupová²,
Emil Krupa²

¹NPPC - VÚŽV Nitra, ²VÚŽV Praha
V prípade záujmu o detailnejšie informácie,
spoluprácu alebo akékoľvek pripomienky,
prosím kontaktujte: michalickova@vuzv.sk,
037/65 46 386